

דו"ח התקדמות – מכון עד הנה

יוסף מרדכי דובאוויק, אוגוסט 2018

א. מחקריי ישועות יעקב'

במהלך שלושת שנותי במכון 'עד הנה', זכיתי לעסוק בצורה מקיפה בתולדותיו, בחיבוריו ובהגותו של רבי יעקב משולם אורנשטיין, רבה של לבוב ומחבר ספרי 'ישועות יעקב' על השולחן ערוך. זוהי הפעם הראשונה שהרב אורנשטיין זוכה לבחינת מחקרית מעמיקה ורחבה.

במסגרת העיסוק ברב אורנשטיין הריני ממשיך את מחקריי הנוכחיים בשלושה כיוונים. הראשון הוא בחינת הפן המשפטי של ה'הסכמה' במשנתו של רב יעקב אורנשטיין. בנושא זה אספתי את החומר הנדרש, ועומד בתוך ניתוח החומר. השני, הוא בירורים חדשים ביחסו של הרב אורנשטיין ל'משכילים'. החומר עדיין בשלבי ניתוח. לבסוף, אני מגבש רשימה של תשובותיו של הרב אורנשטיין שלא נדפסו בתוך קובץ תשובות מסודר, כדי לגשת לאבחון כללי ופרטי של כל תשובותיו.

מחקריי על הרב אורנשטיין הניבו נכון לעכשיו שלשה מאמרים סגורים, שיתפרסמו בכתבי עת מכובדים, כדלהלן:

- "להסכים על גוף הספר דבר שפתים אף למותר": תרומת הסכמותיו של רב יעקב משולם אורנשטיין לתולדות הספר העברי", ('ספר גריס', בדפוס)
- "מקורות מידע רב גוניים: הסכמותיו של הרב יעקב משולם אורנשטיין", עלי ספר כט (בדפוס)
- "תולדותיו ודרכי לימודו של בעל 'ישועות יעקב', ישורון לז (אלול תשע"ז), עמ' תתכא-תתסא

ב. מחקרים גליצאיים נוספים

בחודשים האחרונים ערכתי והשלמתי מחקר על הדפסת ספר מאור ושמשי בגליציה, תחת הכותרת: "מן האליטה אל הרבים: עיונים בהדפסת ספר מאור ושמשי". במאמר זה אני מבקש לעמוד על כמה נקודות בהתהוותו של הספר, עריכתו והדפסתו; איך עובד מדרשות בעל פה בעריכת המחבר ותלמידיו, דרך כתבי יד שונים, עד לספר נדפס. גלגולי הדפסתו בפורמטים

השונים, כולל מהדורה עם שער מזויף, והתפקיד שמילאו חומשי בתי הכנסת הפופולריים בהפצת החיבור. המאמר התקבל לפרסום בכתב העת 'דעת' של אוניברסיטת בר אילן. הנושא השני בו אני עוסק הוא השפעתן של נשים בעלות בתי-דפוס על עולם הספר. כדי להעריך השפעה זו, אני טורח להכין רשימה ביבליוגרפית של כל הספרים שנדפסו בידי נשים מדפיסות, ולבחון אם יש משום חידושים בהדפסתם. לאחר מכן, יש לבחון האם חידושים אלה הם של בעלת הדפוס או יועץ חיצוני וכדומה. במוקד העניין של מחקר זה הוא בית הדפוס של משפחת בלבן בלבוב, שפעל לאורך עשרות שנים בהנהלת כמה מבני משפחה זו. נושא אחרון שמעסיק אותי הוא מוסד השחיטה בגליציה במאה התשע-עשרה. במסגרת זו אני מלקט מידע אודות שכר השו"בים ('שוחט ובודק'), התקנות השונות שהותקנו בידי רבני גליציה כדי לבצר מוסד זה, ועוד. אני עדיין בשלב של איסוף חומר עבור מחקר זה.